

Kesoneni Helena: Uma Pido lavastaminõ lupa luuvalõ mõtõlda

Kae lk 2

Midä sai nätä-kuulda Adsoni-ilolugõmisõl

Kae lk 3

Kuis sõbõr keefiri-pisiläisi es hoia

Kae lk 4

Kanepi koolilatsi luuduslaagri. 17.–18. lehekuul pei Kanepi gümnaasiumi 8.–11. klassõ opilasõ Valgjärvel luuduslaagrit. Laagrin sai ossa tüütarrist, midä veivä läbi Kanepi kooli oppaja ja Tarto ülikooli tudõngi. Kümnen tüütarrõn sai tetä egäsugumaidisi mõõtmiisi, miä opsi gümnaasistele luudust ja tarbõasjo vahtsõ pilguga kaema.

Pildi pääl kullõs laagrirahvas tsirgutiidläse Sellise Urmasõ iistvidämisel tsirgulaulu. Laagrin tetti valmis ka hulk filme, midä lõpõtusõs ütenkuun kaeti, ja mängiti põ nõvat GPS-otsmismängu.

UIBOUBINA KRISTELI pilt

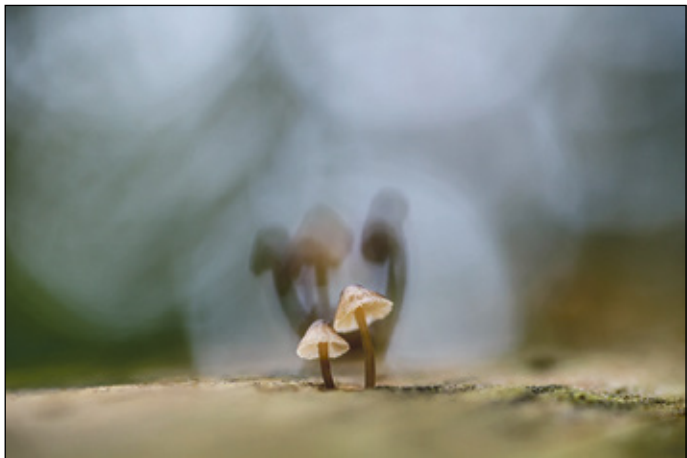

KU KESKKOTUS KIMMÄS, SÕS LADVA' LAULVA'

Hää Uma Pido küläline!

- Oodami Sinno 2. juunil Võro Kubijalõ lämmä süäme ja rõõmsa meelega.
- Olõmi sõbraligu ja rehkendämi tõõnõtõdsõga.
- Autoga tulõjil pallõmi rehkendä tuuga, et autit tulõ pallo ja parkminõ ja pidoplatsi pääle jõudminõ või uma jao aigu võtta.
- Ilosa päävä- ja vihmavafo saava umma illo näüdädä muial. Uma Pido aigu võiva nä kinäste Su vüürüse konksi otsan olla.
- Üts väiku vihmakeep mahus Sullõ iks karmanihe.
- Su lemmikeläjäl om koton parõmb ja tä om tenolik, ku saa seo õdak umaette olla.
- Mi hoolimi kinäst luudusõst ja tuuperäst panõmi esi sorti prügü eräle.
- Klaasist pudõli hää külmä joogiga uutva Sinno päält pito koton külmäkapin, nii om meil kõigil ohotumb.
- Võit prilli üten võtta, sis näet kavavihust laulõ sõnno ja saat uhkõlõ üten laulda.

Kinä kokkosaamisõni!
UMA PIDO KÕRRALDAJA

Avvohinnaga seenepilt. Seo pilt sai pildikonkursil «Looduse aasta foto 2018» kasvõ ja siini saran tõõsõ kotussõ. Pildi tekk Võromaalt peri nuur luudusõpiltnik Mүүрsepä Tuule Karula rahvuspargin. «Hää pildi tegemise man om kõgõ tähtsamb tuu, ku pallo om fotokotin ruumi õnnõ jaos,» ütles Tuule.

MҮҮРСЕПӘ TUULE pilt

Põlva ja Parksepä kuul konkursi parõmbidõ siän

RAHMANI JAN

Tsihtasotusõ Innove ja haridus- ja tiidusministeerümi iistvidämisel valitas timahava edimäst kõrda Eesti aasta kuuli. Konkursist ossavõtmisõs pidi egä kuul saatma lühkü video ja mano pandma viis põhjust, mille tä om kõgõ esieräldsemb. Täambädses om kümme kõgõ parõmbat kuuli vällä valitu, noidõ hulgan ka kats kuuli Vanalt Võromaalt: Parksepä keskkool ja Põlva gümnaasium.

Parksepä keskkooli tegevä esieräldses inemise

312 opilasõga Parksepä keskkooli direktri Kesselmanni Ilmar ütles, et kõgõ tähtsambä omma kooli man inemise. «Ma võta siä kuuli hindäst noorõmbit ja targõmbit inemiisi,» seletäs tä umma personalipoliitikat.

Viil pidä direktri uma kooli suurõs plussis tuud, et oldas luudusõ kesken. Klassi tegevä hulga tunnõ välän, käüdäs kaeman ka paigapäältsin ettevõttin, kuis tüü käü ja midä tetäs. Niimuudu oltas ilmaeloga parõmbalõ kursin.

Viil pidä direktri tähtsäs tuud, et koolin om hulga huvitegemiisi. «Meil om 92 ringitunni nädälin. Seo om tõsinõ nummõr,» kõnõlõs Kesselmann.

Parksepä kooli huvijuht Pütsepä Airi ütles mano, et opilasõ omma kõva huvitsõõ-

PILT PÕLVA GҮMNAASIUMI TUTVUSTUSÕ MANT

Põlva gümnaasiumi rahvas om hinnäst koolimaja rõdu pääle säädñü.

RAHMANI JANI PILT

Parksepä kooli huvijuht Pütsepä Airi ja direktri Kesselmanni Ilmar koolimaja takan uibuaiän.

rin käüjä. «Tan saa kõkkõ tetä: filmi, laulda, sporti tetä. Huvitsõõrõst võtt ossa suur jago koolilatsi ja näile miildüs, tuud om silmist nätä,» seletäs Pütsepä Airi.

Viil nimmas tä är tuu, et saias häste läbi, opilasõ ei pelgä opaja käest midägi küssü.

Põlva gümnaasium oppas vabadust ja vastutust

214 opilasõga Põlva gümnaasiumi tege esierälises tuu, et koolin om vaba õhkkund. Näütüses ei olõ näil koolikellä. Huulmada tuust jäiäs tunni ildas küländ harva. Opilasõ saava hulga reisi nii vällämaal ku

Eestin, ossa võetas ka opilasvahetusõ projektist.

Põlva gümnaasiumi koolielo kõrraldaja Oimeti Marit seletäs, et näide koolin om kesk päivä kasulik tunn. Tuu tähendäs, et söögivahetunn om vinütet 80 minotit pikäs ja päält süümist omma sis mentortunni, huvitsõõri, külään käävä ka vältstpuult kuuli inemise, kiä tutvustasõ ummi tegemiisi.

Aig om Põlva gümnaasiumin nii häste är kõrraldõt, et kellä neläs om kõik kooliga köüdet är tettü ja koolirahvalõ jääs inämb vapa aigu.

Aasta kooli valimisõl saa egäüts uma helü anda internetin aadrõssi novaator.err.ee/k/aasta-kool-2018 pääl. Hellü saa anda kooni 27. lehekuuni.

Kaika suvõülikoolil om tsõõrik tähtpäiv

FREIBERGI LILIAN

30. Kaika suvõülikuul peetäs timahavva 10.–12. põimu-kuul Kaikal.

Suvõülikooli juubõli puhul tultas jälki kokko Karula kihl-kunnan Kaikamäel, kost suvõülikuulõ traditsioon pääle alost. Täpsele sammamuudu peeti Kaikamäel 20. suvõülikuul kümme aastakka tagasi.

Et om tsõõrik tähtpäiv, proovitas asju seokõrd veidükese uhkõmbalõ tetä. Edimädsese ettekandmisõlõ tulõ võrokeeline näütemäng «Godot'd ütõtõn», kontsõrdi and ansambli Suurõ pilvõ' (Roose Celia, Kanni Tuu-

le, Jürjendali Robert), pühapäivä tulõ Kaikalõ Raadio Üü-ülikuul.

Tõistmuudu om ka tuu, et puulpäävä tetäs hulka tüütarrin, säälhulgan näüdätäs loogapainutamist, tulõravvaga tulõtegemist, maa-ahun savi-anomidõ palotust.

Ja muiduki omma suvõülikoolin iks loengu, ekskursiooni, iloõdagu, eräle tegemise latsilõ ja muu vana kimmä asä.

Õigõ aig üümaja är telli!

Õkva põra om õigõ aig üümaja är telli, selle et samal aol peetäs ka Hauka laatu. Üümajja saa:

- Ähjiärve küläliisimajan, tel 508 8749;
- Mundi talun, tel 5342 7108;
- Lajassaarõ talun, tel 5345 6006.

Muiduki saat rahulikult mada ka uman telgin.

Kaika suvõülikuul om suur võrokeelitside ja -meelitside inemiisi suvinõ kokkosaaminõ, kon kolmõ päivä seen peetäs loengit, tetäs ekskursioonõ ja kultuuriprogrammõ. Latsilõ om suvõülikoolin eräle latsikoolitus.

Timahavast suvõülikuuli kõrraldas MTÜ Karula Hoiu Ühing. Ligemb teedüs: Lilian Freiberg, tel 517 2646, lilian@karula.com

Säändse pildi tsehkend kunstnik Navitrolla päält edimäst Kaika suvõülikuuli.

Pido umakeelitside lemmiklaulõga

Võro kultuuri kõgõ tähtsamb sündmüs täambädsel aol om kimmäle võrokeeline laulu- ja rahvapido Uma Pido. Pidost saa laulja vai päältkaejana ossa vähembält egä säitsmes võrokõnõ.

Timahava peetas pito viies kõrd, nii et pidol om väiku juubõl. A taa olõ-i ainumas ümārik tähtpäiv. Arvada om taa Uma Pido kõgõ suurõmb üritüs, minka Võromaal Eesti riigi suurt juubõlit peetas.

Timahavanõ pido om esieraline tuuperäst, et lauldas laulõ, miä omma rahva vällä valitu. Varatsõmpi pidodõ kavast sai egäüts valli hindäle kõgõ ināmb miildüvä laulu ja niimuudu panti laulukava kokko. Tuu tähendās, et laulu, miä 2. piimakuul Kubija laululava pääl ette kandas, omma inemiisile tutvamba, ku hariligult võrokeelidse laulupido laulu omma olnu.

Pido om õkva ussõ iin. Om paras aig pidorõiva vällä otsi ja mõttõ pido perrä säädi. Tulõva puulpäävä Kubijal näemi, kullõmi ja laulami!

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMA LEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro Iiin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molõvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laivi.org@wi.ee

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellimine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Rumeeniä raport

Üten perrega mõnõs aos Rumeeniä päälina Bukaresti tüüd tegemä kolinu Võromaa miis EPLERI RAIN kirotas elost, tüüst ja mõttist puultõist tuhat kilomeitret lõuna puol.

15. kiri. Kõva kõrd om jama!

Üte kolmapäävä õdagu, ku armas abikaasa olf keelekursusõl ja mu ülesandõs olf perre-poigõlõ määhnegi aoviidüs vällä märki, otsusti minnä Bukaresti seo ilma ao kunsti muusõummi. Tuu muusõumi kaemisõs piät tiidmä, et tä olõman om ja ka tuud, kon timä om. Ma õnnõs tiidse mõlõmba küsümise vastust.

Muusõum om parlamendiga saman majan ja tuu ümbre om aid, mink värehtiid turvamehe valvasõ. Seokõrd olli autoga ja ku käändse auto nõna sissesõidutii päälle, kost tiidse muusõumilõ kõgõ lähembäle päsemist, pidäsi minno kinni üts kõrravalva. Sõnnom olf lihtsā: «Jah, muusõum om tõtõst tan, a sissepäsemine om õnnõ jalakäüjile vai noilõ, kel massinaga tulõmisõs eriluba.» Nakka es vaidlõma, küsse lihtsāle, kas kohegi lähkule saa autot panda. Tuu pääle ütelf turvamiis, et seo ei olõ väega mukav ja tä om otsustanu mullõ õkva nüüt eräkõrralidsõlt autoga sissesõitmisõ l

anda. Väkev!

Parksõmi auto är ja kõndsõmi muusõummi. Piledileti iin saimi vahtsõ üllätüse. Poissõ rõõmul olõ es piiri, ku nä nai leti kõrval pappkasti viie vast paari päävä vannudõs armsa pardsipojaga. Tsirgukõisi pererä kai muusõumi juhataja ja mul es õnnistu teedä saia, kas täl olf plaan nä muusõummi elämä jättä vai hindäle kodo viia.

Õdagu naidõ juhtumisi päälle mārgotõn sai mullõ selges, et elo om hulga lõbusamb ja ināmb elämist väärt, ku kõik ei käü täpipäält nõõri perrä. Kallil kodomaal tükitās perämādsel aol ülearmo kõrraldama ja om teedä, et ku joba säädüs vällä om antu, sis eestlane täüt tuud häbemäldä täpsele. Saa-i seogi kõrd müüdä «Õnnõ 13st». Egāle kõva kõrra armastajalõ soovita täambādses Morna liinapää tooli päälle nõõnu Mare kuld-sidõ sõnnuga: «Lasõ vabas!»

PS! Tulõmi no kuus-paaris kodomaalõ ja seol aol ei pruugi egān lehen Rumeeniä kirja olla.

Tulõva nädäli lõpun, 2. piimakuu pääväl tulõ Võrol Kubija laululava pääl võrokõisi suur rahva- ja laulupido Uma Pido. Seokõrdsõ pido lavastaja Kesoneni Helena kõnõlõs umist varatsõmbist tegemiisist ja and tsipakõsõ aimu, midä pidolt uuta või.

Helena, kes sa olõt?

Ma olõ nuur Lõuna-Eestist peri soomõ-ugri naanõ, kiä pruuv lõüdä umma kotust Eesti luudus- ja tiatrimaastigu pääl.

Midä olõt lavastanu, kirotanu ja muidu tennü?

Olõ üleharitu humanitaar. Mul om magistrikaat kirändüstiidüsen, miä tähendās, et saa tahtjilõ kõnõlda narratoloogias ja adaptatsiooniteooriast. Päält tuu lõpõti minevä kevājä Villändi kultuuriakadeemiä tiatrikunsti eriala ja et ma olõ loomu poolõst püüdlik, sis om mul papõr näütlejā, lavastaja ja harrastustiatri juhi kotussõ pääl tüütämises.

Lõpõti kooli katõ diplomi-lavastusõga, miä olli Lõuna-Eesti-teemālidse: «non-stop SETO» olf pruuv kaia Setomaa elo päälle mitte-turisti, mitte-suvõniirlidse pilguga, innembi ausalõ ja vahetulõ; «Inemise igā», midä mängemi Piusa karjäärih, olf vahtsõ testamendi ümbrekirotus, sissekaeminõ külākese ello, kohe tulõ salaperāline võõras, kin-kast saa-i arvo, om tä pühāmiis vai lihtsāhe ullikõnõ. Mõlõmba lavastusõ omma esi olnu parra hullusõ, selle et nigu tiatriprojekte man iks ette tulõ, teimi kõik esi – ollimi koristaja, lavamehe, turundusinemise, lavastaja, rekvisiitori.

Seo suvi jõud Setomaal Treski küünüh lava päälle lavastus «Vanahunt», miä om kokko säet seto jutukõnõlõja Vanahundi Feodori dekameronligõ juttõ perrä. Olõ pruuvnu ütēh kutsu võimaligult pallo Lõuna-Eestist peri näütlejit, kiä mõistnu kiilt ja kultuuririkokestki.

Kesoneni Helena om ka suur kanasõbõr.

Kost tullf julgus lavasta suurt rahvapito Uma Pido?

Uma Pido lavastaminõ om hulga mõnusamb ku projektitiatri vidāmine, selle et pidoga om kõüdet suur miiskund, kiä omma uma ala asatundja. Tuuperäst ei piä ma mõtlõma kõrraldus- ja majandusküsimüisi päälle ja seo and mullõ ku lavastajalõ pallo mõtlõmis- ja hengāmisruumi. Niimuudu võinu edespite kah tüüd tetä!

Midä Umal Pidol seokõrd nātā saa?

Timahavanõ Uma Pido om üts suur kollaaž. Mullõ miildüs seod võrrõlda vanaimä egäpäävātside rõividõga – mito kihti, kõik esi matõrjaalõst, esisugumaidsin värven. Olõ pruuvnu ütēte kõütā vanna ja vahtsõ, nuurikultuuri ja rahvaligumbat puult.

Seokõrdnõ pido om juubõli hõnguga, Umma Pito peetas viies kõrd. Meil om minijuubõl ja saman tähistāmi Eesti Vabariigi 100. sünnüpäivä. Pidol püvvāmigi paku kõkkõ seod kināhüst, miä juubõlisünnüpäiväl ette või tulla – kõgõ parõmba laulu, silmäjāvä tandsu ja muidogi suur-suur pidolaud.

Mille poolõst om Uma Pido esierāline?

Seo, et om olõman üts võrokeeline ja -meeline laulupido, om joba esihindāst tähtsā. Maailman ainukõrdnõ! Mullõ lavastajana miildüs Uma Pido man seo, et mõnõn mõttõn om formaat küländ paigah, a saman om hulga ruumi luuvīs mõttis ja umma-

muudu tegemiisist. Mullõ miildüs, et seo pido ei olõ pühālik silmävii pühkmine, a üts rõõmsa ütēnlaulmisõ pido.

Midä lavastaja õigõlõ tege?

Noh, naislavastaja piät kõgõpäält tegelemä tuuga, et tedä tõsitsõlt võetu. Nuur lavastaja piät tegelemä viil tuuga, et tä kongi lavasta saanu, selle et egā aasta lõpõtas koolin –Tāf-nan ja Villändin – aasta-käük näütlejit ja lavastajit.

Kolmandas piät kokko kraapma rahha, minka noid suuri ja hengekriipvit mõttit rahvani viia, ja ku kõik seo om tett, sis või naada tegemä tuud, midä Komissarovi Kalju meile opaš – miä om mu sõnnom, midä ma üteldä taha.

Uma Pido puhul lavastas lavastaja ināmbüisi umah pääh. Mõnõh mõttõh om Uma Pido ka noorõ lavastaja hirmuunõnāgo vai sis tõsinõ proovikivi, selle et noid tsihte ja geniaalsit mõttit, miä unõlda üütunnõl teküse, ei saa periselt väega pikält läbi pruuvi. Lavastaja piät olõma kimmās, et timä suurõperāline mõtõ ka lava pääl tüütās. Tuu jaos om muidogi kogõmuisi vajja. A kogõmusõ tulõva sis, ku midāgi tiit.

Ku sa kaet parhillast Eesti ello, sis mis sullõ kõgõpäält silmä nakkas?

Maalatsõn saa-i ma müüdä kaia mõtsu ragomisõ teemast. Tahas kül üteldä Eesti elo kot-silõ midāgi originaalsõ, noorõ inemise võitlust täüs naiivsust, a ku ma näe, kuis mu kodotii Vana-Vahtsõliina kandih om täveste muutunu, sis tahas õnnõ ikkõ. Neo hambilda suiõna laiutava langi hiidütāse. Ku olli väiku, pelāssi noid mõtsu, selle et näide seen olf mu jaos võimalik oht – mõni susi vai tont, kiä säält vällä kargas ja mu õdagusõõgis är süü. No saa arvo, et soest vai tondist tuhat kõrda hirmsamb om, ku mi maa om tühi ja palas nigu hallõvõitu kõrbõ.

Küsse RAHMANI JAN

PULGA JAAN

Mõtõlus

Kas kaia Eurovisiooni vai telekas kuuri ala viia?

Inemiisi om egasugutsiid, ega-üts mõnõ kotsi päält eriline. Mina, näütüses, ei olõ latsõst päälle kannatanu tsirkust. Kirivā rõiva ja habõndõga naasõ omma mullõ eluaig ollu ütskõik. Laulmine om esiasi, tuud ma olõ esiki tsipa pruuvnu.

Vanast olf San Remo laulufestival, säält tullf peris häid laulõ. Või-olla tuud festivali peetas täambādsē päävāni, aga mi meedia om tuu kotussõ päält vakka. Nüüd pasundasõ kõik Eurovisioonist. Paarkümmend aastat tagasi tullgi säält kah peris ilusiid laulõ. Põrõlt om asi jõudnu sinnāmaalõ, et ei lõvvāki laulu, miä ollu väärt äropmist. Tandsjiide jaos, jah, om sääl ütēte ku tõist, aga tuust ma ei hooli.

Kui nüüdisao Eurovisiooni võrrõlda spordiga, sis tä om nigu paraolümpia. Mis tetā, rahvas nõusõ joba vanan Rooman leibā ja vaatõmāngõ. Leibā läänen ei süvvā, tuu asõmõl omma saiakukli. Vaatõmāngu puol om aga toda vingõmp.

Minnu pand kõgõ ināmb imestāmā Eesti meedia põhimõttõlagõdus. Ütelt puult toetõdas kõgõst hingest läänen levitātāvāt russofoobiāt, aga tõsõlt puult loodõtas, et naistõrahvas nimega Netšajeva või Eurovisiooni ei võita. Meil ei pruugi tuu peris nii olla, aga läänen om «vinlāne» kotussidõ säänesama sõimusõna, nigu ildaaigu olf Vinnemaal «sakslanõ».

Mis putus Timo kirutõt laulu, sis tuud ma är oppi ei viisi, kuna tä om mu jaos ülearu korgõ. Murra vai kõrisõlm purus. Netšajeva laul õks parembalõ.

Teleka võinu tegelikult suvõs kohegi puukuuri viia. Tuu asõmõl võit põrõlt õdakildõ värskēn õhun tabureti pääl istu ja kaia, kuis järjest vahtsõ lilli hāitsemā lāāvā ja mehidse suirra tarru kandva.

Tuu ei olõ tsirkus, aga om il-lus. Mis vaatõmāngõ teile viil vaia om?

Egä aig um esimuudu

Luu autor väiku tütärlatsõna.

mānguasju vällä. Kuusõkuku olli lehmā ja pedājākuku lamba. Ossõst ja kivikeisist ehitimi lauda ja karakopli. Māngu saiva iks kõik är māngitüs, niipallo kui meil tuud mānguaigu ollf.

Ku jo koolin käve, sis suvõvaheal sai kolhoosi põllu pääl piite ja kapstit kõblatus. Virkse olli õigõ pikā. Üte virkse kõplamisõ iist anti viis kopkast ja poo-

din kommitrops massõ säidse kopkast. Et tuud tropsi osta, tullf kats virgest är kõblata. Ku tahtsõ saia kah osta, tullf jo kolm virgest puhtas tetā, sis sait viis-tõist kopkast ja saiapāts massõ katsõist kopkast. Ku ruttu teit, sis jõudsõst kolm virgest päāvāga är kõblata. A ku olf pallo haina, sis mõni päiv es jõvvaki roh-kõmb ku kats virgest.

Midä põlvkund edesi, toda kergembās um elo lānnü. Mu uma latsõ umma viil tennü taad põllutüüd ja suvõl vanavanõmbidõ puol haina. A latsõlatsõ elāse joba nii häste, et ei taha mul sukugi aian kitsku ja hainategemisest ei tiia nä ināmb midāgi.

Ma ei jõvva är imehtā, kuis nāil mitte midāgi tetēn ikāv ei nakka. Istva kõik aig arvutin vai nuti-telehvonin. A nüüd um jo kõik maailm sinnā kokko aet. Ja nä umma targõmba ku kõik nuu eelmādsē põlvkunna kokko. Um aig!

URMI AILI

Adsoni-ilolugõminõ sai täüskasunus

ALLASÕ TIIA

Seokõrdnõ Adsoni Arturi nimeline latsi ilolugõminõ 10. lehekuul Sännän olf juubõlikrõnglilinõ – 18. luulõvoistlusõl kõlasi 18 etteastõt tsirgulaululid-sõst esämaalulõst võro-kiilse räpini.

Ülepää sai nummõr 18 huvitavas – Eesti riik, mink 100. hällüpäivä mi jakkuvalt tähüstämi, luudi 1918. aastal. Ja õkva aasta inne tuud, 1917, ilmu Sännäst peri luulõtaja Adsoni Arturi (1899–1977) edimäne luulõkogo «Henge palango». Tuu päälkiri tähendäs hõngu õkva ku palamist – keväjäst armupöörähüst, midä kõkkõ kuuma ja haľast. Vast saiva ka timahavva Sännän ilolugõnu 35 last rõndu kibõna tunda viil inämb huvvi uma kodukotussõ ainuumsidõ väärtüisi vasta.

Sännä miis Adson olf häste täpsä inemiisi olõki, karakteri pildistäjä. Timä luulõtus «Sepä-Miili» olõs nigu pääväpilt ütest tuudaigu elänüst sepänaasõst – ja nii elävält Mõnistõ kooli poiss Grigori Karl Theodor tä ka ette kandsõ.

Täämbädsel pääväl eläs Sännä lähkõn Räestül kiränik Sommeri Lauri. Timä

kogon «kunagi» om üts luulõtus, mink n-ü tegevüs sünnüs Sännä mõisan – nii maja iin ku seen. Sommer seletäs tuun luulõtusõn, kuis nä imäga ilda-aigu suvõl Ala-Sännä küläkai-vust vett võti, sõs tull' sinnä kannipuiõga eidekene Leida. Nä [Lauri imä Leeni] es olõ vaihtõpääll kokko trehvänügi ja sõs laiuti mõlõmba ohatõn kässi: «Kohe tuu aig umõhtõ lätt...»

Jah, kohe tuu aig umõtõ lätt... Sommeri Lauri niisama nigu Adson umal aol kujutaski uman loomingun, peegeldäski pallungi ümbretsõõri olõvat perisellu, kõüt taad kõgõ inne-olnuga, selle et niimuudu lätt kõgõ parõmbidõ edesi üte kotussõ, üte paiga süvämb mõtõ – nimmami taad paigavaimus näütes.

Ja latsõ egält puult Vanalt Võromaalt ja Setomaalt, kiä Adsoni-pääväl umakeelist luulõt loi, saiki niimuudu taad süvembät paigavaimu õkva tunda. Egäte esämaalidsõst vaimust kannõtu olliva seokõrd Võro Kreutzwaldi kooli ja Mikitamäe kooli luulõkava «Süämest mino Võromaalõ» ja «Ma sinno hoiassi» (juhendaja vastavalt Linnamäe Helena ja Jüriõõ Eevi ni Vello). Nii Võro ku Mikitamäe kavan olf pruugit ka läbi aigõ «Mino Võromaa» võistlusõlõ kirotoõduid nuuri töid.

RAHMANI JANI PILT

Ilolugõmispäävä üts hindaja Tauli Anu astõ luulõtusõlugõjidõ iin üles ka ummi laulõga.

Mis parhilla meil seod paigavaimu õkva ku kuritahtlidsõlt häõtäs, tull' häste illos-halusähe välä Osola kooli luulõkavast (juhendaja Ermeli Merili ja Värniku Laine), kon viis opilast esiti Zimmermanni Ursula «Tiitruulliräpi». (Maaka, neo omma jalun, / peris pinnus silmän. / Kõik aig üts hädä! / Lõõmi, lõõmi risti, / maakit

olõ-i vajja. / Kolimi kõik liina, / meil om tan kõik häste /---/).

Ku tulla lõpõtusõs numbrõ 18 ja ao lindamisõ manu viil kõrras tagasi, sõs – teno Eesti Vabariigi vahtsõlõ vabassaa-misõlõ heränesi-kasvi ka võro vaim ehk naati umma kiilt ja miilt jäl avvustama. Nüüd omma sõs naa toona alustõdu ettevõtmisõ ehk latsõ joba suu-

rõs saaman, nigu näütäs seo 18. Adsoni-päivgi. Nummõr 8 tulõ Adsoniga kõüdetült viilgi silmä ette: tä elli piaaigu 88 aasta vannudsõs – vähämb ku kuu jäi täl Roodsimaal 88st puudu.

Üts Eesti Vabariigi 100. hällüpäivä vääriline aasta om timahavva ka võro kultuurin olnu.

Võitja vannusõrühmi kaup:

latsiaid –1. klass

Oro Eerik,

Rõugõ latsiaid, 5 a

2.–4. klass

Rõõmusoksa Liisbet,

Haani kuul, 3. kl

5.–9. klass

Raamiku Ragnar (7. kl), **Silla**

Andrus (7. kl), **Tammisto Lisette** (9. kl), Mikitamäe kuul

JUUBÕL

UMA PIDO 5

EESTI 100

VÕROKEELINE LAULU- JA RAHVAPIDO 2. JUUNIL 2018
KELL 18 VÕROL, KUBIJA LAULULAVA PÄÄL
LAAT, KONTSÕRDI, TÜÜTARÕ' VÕRO KESKLIINAN KELL 9-14
www.umapido.ee

Mu lihtsä sõbõr

MUSTA RIIVO

Mul om üts sõbõr, päält 50 aastaga vana. Saami häste läbi. A nigu üts tõnõ sõbõr timä kotsilõ ütles: tä om tsi-pa lihtsä.

Mul omma kotoh keefiri «seene». Nuu omma nigu jüvä ja riisipudru muudu, valgõ. Periselt nuu muidoki seene ei olõ, omma säändse ummamuudu aša, koh seeh mitund muudu hapnõpiimä-pisiläisi, pärmi ja muud, sääne tatinõ ja pehme. Valat piimä pääle, lasõt üüpävä saista ja sõglut är ni saat ter-vüsele hää keefiri. Ja aigopi-te kasus iks suurõmbas.

Sõbral lätš kõtt kõrrast är, tekč tälle tükk aigu vaiva. Paksõ, et pruuvku tuud keefiri, vast avitas. Tä pruuvso, saigi api. Jäi keefiri ka edesi tegemä.

Vast aasta aigu ildam-pa juhtu, et mu seene jäivä haigõs: olliva nigu hallitusõ muudu pleki keefiri pääl, lõhn olf tõnõ. Es julgu väega kavva tuud juvva, tiä-i, mis võit tetä. Esi tuu är es praavu. Küsse sõbra käest, kas täl om iks siin alalõ. Olf. Sai tä käest nuu sis purgih vii seeh.

Ku õdagu kodo sai, sei uma haigõ seene är ja naksi sõbra purki uurma. Miä väl-lä tulf: sääls es olõki midägi, õnnõ lahja keefiri tükü viiga segi ja õnnõ kats-kolm väega väikeist seenetükükeist. Olli hindä pääle pahanu, et mille

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

ma vana är sei, nuu olliva kül haigõ, a olõs midägi. Midägi, panni nuu tsilfokõsõ jüvä piimä sisse – võit jo ütest siimnestki põllu kasvata, ku tahat.

Sis lätši tõnõkõrd jäl sõbralõ küllä, et lähembält kaia, mis sääls sis võlssi om. Ja mis ma näi: siini es olõki! Hää ku mõni ütsik kipõn purgih piimä seeh. A tä olf iks kõgõ piimä pääle

valanu ja tuud joonu tervüsele hää keefiri päähä! Periselt olf mu sõbõr joonu raisku lännt piimä, selle et pastõriseerit piim jo hapnõs ei lää. Paistus, et midägi halva tuu timäle es tii, a kuis tuu timäl nii juhtu, ma tiidä es saaki.

Sõbra käest saaduid tsilfokõisi jüvvu kasvati nii huvi peräst edesi. Noist saigi asja ja tii noist kee-

firi täambädse pääväni.

Minevä aastaga juhtu ka tõnõ nafalinõ lugu. Kävemi üteh vana ao muusõumih. Sääls olli vana talohuunõ ja vanaaolidsõ aša seeh, teedüs papridõ pääl man. Kävemi ütest huunõst tõistõ. Sõbõr pruuvso silte päält lukõ. Täl-le es olõ tuu lihtsä, mitmõ säändse vana ao aša omma ummi nimmiga, midä tä olõ-i varrampa kuulnugi ja midä täambädse aol inämp pruugita-i. Ku mõnõ säändse rassõmba pääle sattõ, naas viirmä, lugi är ja hõigaš mullõ kah.

Üte kotossõ pääl kuuli: «Siin on barett!» Hiitü är, et kuis no ummõtõ barett taha sai, miä tuust kaia. Lätši mano, kai numbri perrä, kon tuu barett sis om. Olli-va hoobis jämme palgi ütest sainast tõistõ, nigu väega suur ja lagja riitul. Loi paprõ päält esi: parred.

Ja üts asi tulf ildaaigu viil ette. Ollimi kuun, timä naanõ ja viil kiäki. Tulf jutus, et naasõlõ tetäs kurgulõikus. Küsse sõbra käest, mis naasõl hädä. Tä ütelf: «Tal on une-oboel!» Naksi märtõta-ma, mis hädä tuu sääne om: kas naanõ makas ja puhk unõ päält puhkpilli? Kuigi-viisi tulf miilde, et üts sääne asi olf vist «apnoe». Naanõ ütelf sis kah, et vot tuusama timäl omgi. Naksimi kõik naarma.

Hoia hätä kinni!

Vahepääll mullõ pais-tus, et ma olõ prohvtõ. Vai määnegi sääne Muhamedi vai Buddha muudu miis. Hariligult saa prohvtõs niimuudu, et edimält olt jõu-kas miis, sõs lüüt uma raha lagjas ja sõs ei jää muud üle ku proh-võtis naada. Mul lätš tõisildõ, algusõst pääle es olõ rahha ja õkvalt es olõki muud tetä ku prohvtõs naada.

Seon mõttõn olõ rohkõmb Jee-susõ Kristusõ muudu, et mõlõm-ba olõmi peri tüülisklassist. Ra-ha es olõ ei täl, ei olõ mul. Ma ei tiä, kas ja ku pallo täl võlgu olf, ummi ma jõvva viil kokko lukõ, a ku määnegi võlateedüs tulõ, sõs ma mõtlõ, et kulõ Elisa vai massuammõt, pallo sa esi Jee-susõlõ võlgu olt. Sa ei tii näkogi, et tuu sullõ rassõ om, mille piä ma sõs näko tegema, et mul sullõ kuigipiten rassõ võlgu olla om. No ei olõ noh.

Hariligult oodõtas prohvtõdi käest immitt. A ime omma egäl sammul nigunii olõman, näid ei piä egä hinna iist mano tegemä, näist tulõ lihtsäle arvo saia ja näid nätä. Tuu, ku joogi suust sisse valat ja tuu õkvalt alt mulgust vällä ei joosõ, om ime. Elo omgi ime, mis saisi lihtsist asjost kuun.

Prohvtõdi käest oodõtas mil-legiperäst suuri kõlavit mõttit ja kihotuslausit. A peris proh-

RUITLASÕ OLAVI, prohvtõ

võt tege peenembä-le, prohvtõ ei salga kunagi häti, prohvtõ mõtlõs lihtsäle suurõ hädä väikus. Ja nä ommaki väiku, ku mõtlõma naada. Ma olõ vahepääll pruuk-nu üttele tõistsugust, viil tegüsämpä mõt-lõmist. Mõtlõ parõmb väiku hädä suurõs, sõs olõ-i aigugi suuri häti pääle aigu raisada. Tege sama vällä.

Üts mu hää tutvva joogaoppa-ja ütelf: lasõ vallahõ! Et ku sul om hädä, lasõ timäst vallahõ. Et sõs sul ei olõ inämb hätä. A niimuudu ei saa esiki naasõhätä är klaari. Et lahutat är ja omgi kõik. Tulõ vahtsõnõ ja pallo hul-lõmb. Perrä proovitu! Ma olõ timäga lõpmalda hulga vaiõlnu, a tä ei saa arvo. Ma oppa vasta-pite. Kõigi maailma vaimliidsi praktikide kõrväl om õnnõ mul kõrralinõ lihaliik praktika. Kihotuslausõs om: seks ja tsialiha. Ja ku sul om hädä, sõs hoia timäst kümne küüdsega kinni. Selle et ku sa täst vallahõ lasõt vai, viil hullõmb, tä kõrda ajat, sõs tulõ järgmäne hädä. Ja sõs ülejärg-mäne. Ja nii edesi.

Ku sul ei olõ inämb üttelegi hädä, sis olõit arvada är koolnu. Mis om kah ummamuudu hädä. A inämb mitte sullõ hindäle. Matussõga om lihtsäle kõvva jandamist.

Kaegõ passi!

Ma olõ ummi jalgu ja põlviga hädäh. Mis Karu Jaagul viga, täl piigli, kohe kaia. (*Lugu Uman Lehen 26.04. Toim.*)

Ma pruuvso kah piigliche kaia, a säält kaes vasta sille näoga tütrik, ku prille olõ-i iih, ja peenikeisi kortsõ silm inämb ei seletägi.

Perrearst kah mukka hädäh. Andsõ saatõkirä, et käügu ma no Tartoh ortopeedi man är, kavva ma vingi. Ütelf, et nädäli peräst sai jo ao.

Arst olf väega laadna miis.

Lasksõ röntkenipildi tetä ja ütelf: «Memmekene, põlvõ omma är kulunu, midägi ei olõ tetä. Passi tulõ kah kaia!» Ma olli nõuh, et pia 90 aastakka omma neo jala ümbre maakerä käünü ja avitanu mul leibä tiini, a ma ei taha, et nä valtasõ.

Hädä om tuu, et mul ei olõki passi. Ullist pääst es võta. Es tiia, et vanah iäh vaia tulõ. Tiia ei, kas ID-kaart kah valu är võtt. Tuu mul om.

Arst kai minno nigu ullikõist ja kirot tableti. Kotoh ma poolõ võti. Valu lätš kõrras üle, a pää olf mitu päivä jämme. Kellel ello

viländ, sis ütest tabletist avitas.

Sügüse lätš poig Lindora laatu. Ütli, et toogu putõl hanšat, pidi olõma hää määri. Tutva Meremäe miis saatsõ mullõ pudõli tuud edimäst, mis torost tulõ. Kõva haisu ja kraadiga. Opaš viil, et peräst piät määrmä õli vai kreemiga, muido võtt naha katski. Valu kattõ mõnõ pääväga ja jala liikva pallo parõmbahe. Aituma sullõ, Mihklikene!

Tä tiidse, ku vana ma olõ, ja passi es olõ vaiagi.

PRESSI HELI

Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om üte säändse siia vällä valinu.

Kuis tselluliidist valla saia

Väega lihtsä. Lääts sõpruga juuma. Laabõrdat paar nädälit. Ku peräkõrd kodo jõvvat, om tsel-luliit joba esi aša kokko pandnu ja är lännt.

PS! Sama oppusõ perrä võit ka kõomast valla saia.

Tossu Tilda pajatusõ

Vanatädi kolmas nuurus

Paarkümend aastat tagasi olf vanatädi poodi man kokko saanu mustlasõga, kes lubasi tälle hädä tervüst ja pikkä eloiä. Perämädsel aol olf vanatädi-ke-ne naanu tervüse üle kaibama. Aastit olf kah korjunu päält katsakümne. Nuu hää tutvva, kellele tä umma hätä kaivaš, ellivä kavvõl Võromaal. Vana-tädi elopaik olf Tarton ja timä asjuga hoif umma peret kursin poig, kes elli kah Tarton.

Ütskõrd, ku rohkõmb aigu olf, otsust Võromaal pere vana-

tädikese psühholoogi mano viia. Olf tõõnõ naabridõ kot-silõ joba imelikkõ juttõ naanu ajama...

A sis sai tuu pere poja käest kuulda, et vanatädi om nigu ümbre vahetõt: silm helkäs ja samm om kergemb. Tulf väl-lä, et tä olf jäl poodi man üttele mustlast trehvänü. Mustlasõ-muur küsse ettekuulutamisõ iist kolmõ eurot. Vanaltädil olf õnnõ kats eurot vallalist rahha. Mustlanõ lepe tollõga kah, kai kae ja kaartõ päält ni lubasi, et tädi eläs 110aastadsõs. Võro-maa tutvvil olf hää miil, et nii väiku rahaga asi kõrda sai.

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiaga: Uma Leht Tartu 48 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai plaatõ.

Latsinukka tugõva' Võro Instituut ja Võro selts VKKF.

Kikka talo peremiis lõpõt keväjädse külbmistüü. Ütel pääväl külbse tä 12 ha kesvä, tõõsõl pääväl 22 ha kaara, kolmandal pääväl 21 ha nissu ja neländäl pääväl viil 24 ha kaara. Mitu hektääri villä peremiis külbse kokko? Mitu hektääri sai kaara? Päält tuud pand' tä viil maaha 7 ha kartolt. Tali-villä olf täl 25 ha, hainamaad 10 ha. Mitu hektääri nurmi om Kikka talol kokko?

SAARÕ HINDRIKU TSEHKENDÜS

Minevä kõrra vastus: 38. Avvohinna saa HEINMETSA HUGO (7) Häätaro küläst.

Massulda sõidu lavhka

Ma kuuli raadiost, et Ka-gu-Eestih om massulda ütis-transport joba pääle naanu. Ja ašaga om viil kavvõmbahe mintü: pääle prii sõidu omma bussih pillimehe, kiä sõitjit meelütäse. Kuiki ministriprov-va kõnõlõs nigu kuulipritsist, kuis iks inemiisile massulda bussisõitu vaia om, olõ-i paiga-päälse inemise tuuga rahul, selle et bussiao omma säändse-

sama nigu viimädse kolmküm-mend aastat. Et rahvast bussiga sõitma meelütä, omma lõõdsamehe bussi mängmä pantu.

A laristaminõ olõ-i kunagi hää. Rahha ja aigu saasi kokko hoita, ku kõik bussijuhi opissi lõõdsamängu är. Egäh piätüseh saa bussijuht tuu ao, mis muido kulunu piletide müümise pääle, hoobis pilli mängi. Mis tä iks muido vaht, kuis inemise bussi pääle ronisõ. Ja sõitjit tulõ kim-mähe rohkõmb.

MUDA MARI

Writoru
SEPTIKIDE JA
BIOPUHASTAJIDÕ
PAIKAPANDMINÕ
JOOGIVIHISÜSTEEME
EHITÜS
www.jyritoru.ee
TEL: 51 15 287

Telli Uma Leht!

6 kuud – 6 €, 12 kuud – 12 €, e-arvõ püsivõõrleping 0.85 € kuun.

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht tel 617 7717 vai postkontorist.